

Krótką historia Kaszubów w Stanach Zjednoczonych

Kaszubi to naród zachodnio-słowiański, który zamieszkiwał wybrzeże Bałtyku pomiędzy dolną Odrą a Wisłą. Teren ten był poddawany silnej germanizacji lub polonizacji, zależnie od tego czy należał do Królestwa Prus, czy wchodził w skład Rzeczypospolitej. W 1919 roku tereny Prus Zachodnich przeszły z rąk niemieckich w polskie, tym samym tworząc korytarz polski.

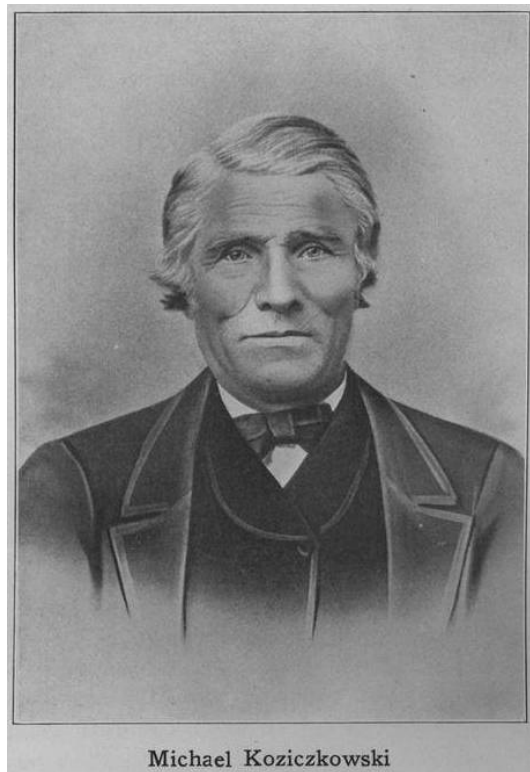
Większość kaszubskich osadników przybyła do Ameryki w latach 1840-1900. Pierwsza fala przybyła z okolic Chojnic, następnie z wybrzeża na zachód od Gdańska oraz terenów leśno-rolniczych na południe od Wejherowa i jego okolic.

Początkowo Kaszubi osiedlali się na peryferiach Stanów Zjednoczonych: w Michigan (Parisville oraz Posen), Wisconsin (Hrabstwo Portage) oraz w Minnesocie (okolice Winona). Rybacy osiedlili się na wyspie Jones wzdłuż jeziora Michigan w Milwaukee po wojnie secesyjnej. Do końca XIX wieku różne firmy kolejowe zachęcały nowych przybyszów do zakupu taniej ziemi rolniczej lub do osiedlania się w miastach Dzikiego Zachodu. Zaowocowało to powstanie siedlisk w zachodniej Minesocie, Południowej Dakocie, Missouri oraz środkowej Nebrasce. Wraz ze wzrostem uprzemysłowienia na środkowym zachodzie Kaszubi oraz Polacy z Wielkopolski zatrudnili się do ciężkiej pracy w odlewniach i fabrykach takich miast jak Chicago, Detroit i Pittsburgh. W 1900 roku liczba Kaszubów w Stanach Zjednoczonych była szacowana na około 100 000.

Kaszubi nie wykształcili w sobie własnej stałej świadomości „kaszubskiego imigranta”, ponieważ byli oni przewyższeni liczbowo przez społeczności niemieckie i polskie. Dużo wczesnych parafii miało kaszubskich księży i parafian – jednakże już w 1900 roku większość z nich była polska. Kaszubi przekonali się, że polscy imigranci, którzy osiedlili się w ich pobliżu widzieli ich jako niepiśmienną mniejszość pobożnych chłopów, którzy nie potrafili mówić poprawnie po polsku. Żeby uniknąć piętna bycia Kaszubami, niektórzy identyfikowali siebie jako Niemcy, ponieważ odrobinę mówili po niemiecku. Podczas gdy drudzy zaczęli określać siebie jako niemieccy Polacy, lub po prostu Polacy – w szczególności w kontaktach z ich amerykańskimi sąsiadami.

Pomimo tego, że większość z nich była rolnikami i pracownikami fabryk, możemy wśród dziewiętnastowiecznych Kaszubów w Stanach Zjednoczonych znaleźć wybitnych pionierów, myślicieli oraz duchowieństwo.

Michael von Kozickowski (1811-81), urodzony w Kożyczkowie niedaleko Kartuz przybył to USA w 1857 r. Był on wraz z rodziną pierwszymi Kaszubami odkrywającymi hrabstwo Portage oraz sąsiednie hrabstwo Marathon w stanie Wisconsin w poszukiwaniu dogodnych terenów leśno-rolnych. Park w Stevens Point, w stanie Wisconsin nosi jego imię.

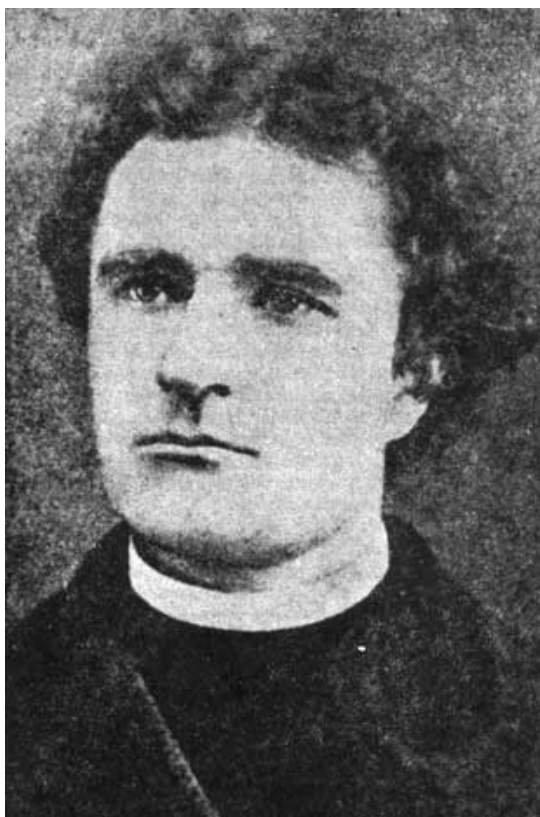
Źródło: http://image2.findagrave.com/photos/2007/87/18678254_117522803669.jpg

Hieronim Derdowski (1852-1902), poeta, dziennikarz, aktywista polityczny urodzony we wielu do USA przybył w 1885 r. Przeciwstawiał się germanizacji, a język kaszubski uważał jako dialekt języka polskiego. Dążył do zachowania kultury kaszubskiej jako części polskiej, a kaszubską przyszłość politycznie wiązał z przyszłością Polski. Jako głos intelektualisty pośród imigracji kaszubskiej na środkowym zachodzie ze swoją emocjonalną retoryką orzeźwiał czasopisma publikowane w Detroit, Chicago i Winonie.

Źródło: Zbiory Muzeum Muzyki i Piśmiennictwa Kaszubsko-Pomorskiego
w Wejherowie

Antoni Klawiter (1836-1913), urodzony w Chojnicach, do USA przybył w 1873 r. Rzymskokatolicki ksiądz, założyciel i proboszcz polskich parafii w Pittsburgu (1873), Farwell, w stanie Nebraska (1878), St. Louis (1878), Buffalo (1886), Newark, w stanie New Jersey (1891), i Meriden, w stanie Connecticut (1892). Ostatnia parafia, w której był proboszczem była w Winonie, w stanie Minnesota (1893-94). Potem pełnił posługę już tylko jako wikariusz lub niezależny ksiądz w Buffalo, w stanie Cleveland oraz w Denver. Zwykle był nieposłuszny w stosunku do biskupów, dyktatorski w stosunku do wiernych świeckich, wystarczająco ażeby zostać przeniesionym lub wydalonym z parafii po krótkiej kadencji.

Źródło: http://www.polskokatolicki.pl/HISTORIA/BUFFALO/ks_klawiter_antonii1a.jpg

Jan Romuald Byzewski (1842-1905), urodzony w Karwi, do USA przybył w 1875. Franciszkanin, profesor seminarium wydalony podczas Kulturkampfu Bismarcka. Proboszcz parafii pod wezwaniem Św. Stanisława Kostki w Winonie w latach 1875-90, założyciel Czasopisma Wiarus. Przeniósł się do Detroit, gdzie założył parafię pod wezwaniem Św. Franciszka z Asyżu w 1890 r. W 1898 r. został proboszczem w kościele Najświętszego Serca Maryi, również w Detroit.

Źródło:

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/b/b3/Reverend_Jan_Romuald_Byzewski%2C_OFM.jpg

Josef Cieminski (1867-1959), urodzony w Borzyszkowach niedaleko Bytowa. Do USA przybył w 1881 r. Sekretarz arcybiskupa w Saint Paul, w stanie Minnesota, wysyłany do kilku polskich kościołów w trzech diecezjach Minnesoty. Parafianie nie lubili tam czeskich księży, decyzji finansowych podejmowanych przez wysokopostawionych duchownych, jak również budowania olbrzymich kościołów w czasach wielkiego bezrobocia. Stawiał czoła Polskiemu Narodowemu Kościołowi Katolickiemu (PNC) i niezależnym secesjom w Duluth oraz Minneapolis (1910-32). Powołany do posługi duszpasterskiej w Winonie w latach 1932-46.

Źródło: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7f/Cieminski01.jpg>

Francis X. Lange (1857-1914), urodzony w Domatówku. Do USA przybył w 1884 r. Proboszcz w kościele Św. Jozafata w Chicago (1888). Liczba jego parafian osiągnęła 5000 w 1902 r., kiedy to wybudował pierwszy w USA gmach kościelny przy użyciu konstrukcji stalowej.

Źródło: http://image2.findagrave.com/photos/2011/196/73472540_131087998069.jpg

Paul Peter Rhode (1871-1945), urodzony w Wejherowie, do USA przybył w 1880 r. W 1895 r. został pierwszym proboszczem kościoła Św. Piotra i Pawła w Chicago. Od 1897 r. był proboszczem w kościele Św. Michała w południowo-wschodniej części Chicago, gdzie wybudował imponujących rozmiarów neogotycki kościół w 1909 r. W 1908 r. mianowany biskupem pomocniczym Chicago oraz biskupem Green Bay, Wisconsin w latach 1915-1945. Pierwszy polski członek w hierarchii Amerykańskiego Kościoła Katolickiego.

Źródło: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/72/Paul_P._Rhode.jpg

***Faustyn Wirkus** (1896-1945) – wywodził się z kaszubsko-polskiej rodziny. Choć Faustyn urodził się w Czyżewie pod Rypinem, na terenie należącego do Rosji Królestwa Polskiego, to jego przodkowie od strony ojca pochodzili ze wsi Swornegacie (obecnie gmina Chojnice). Od 1899 r. mieszkał w Stanach Zjednoczonych, do których wyemigrował wraz z rodzicami. Od 1915 r. służył w amerykańskiej piechocie morskiej. W latach 1926-1929 mieszkańcy haitańskiej wyspy La Gonave ogłosili go swym władcą – Faustynem II.*

Źródło: <http://www.antiqubook.nl/boox/besteb/31764.shtml>

Wzrost zainteresowania genealogią jak i dostęp do internetu po 1970 roku stał się przyczyną referencyjnych i akademickich studiów historii emigracyjnej. Szczególnie w górnych stanach środkowo-wschodnich Stanów Zjednoczonych. Muzeum polsko-kaszubskie zostało otwarte w Winonie, w stanie Minnesota. Najważniejsza praca o Kaszubach znajduje się w kwartalnym biuletynie Kaszubskiego Stowarzyszenia Ameryki Północnej opublikowanego po raz pierwszy w 1997 roku. W XXI wieku Kaszubi zostali oficjalnie uznani za jedyną w Polsce społeczność posługującą się językiem regionalnym, co spowodowało wzrastające zainteresowanie rolą Kaszubów w historii amerykańskiego społeczeństwa.

James J. Divita, Ph.D.

Emerytowany profesor, Marian College, Indianapolis, Indiana.

Potomek rodzin Samp i Rhode/Rohde/Roda wywodzących się z okolic Wejherowa.